

פסיפס עירוני

מילות מפתח:

- הכללה ומיון
- ניסוח קטגוריה מכלילה
- מיזוג טקסטים
- הבחנה בין צירוף סמיכות לצירוף שם עצם + שם תואר
- הבחנה סוגתית (ז'אנרית):
- טקסט עיוני
- טקסט אישי

יעדי ההערכה העיקריים

- לבדוק את היכולת להכליל ולמייין מושגים.
- לבדוק ידע לשוני: הבחנה בין צירוף סמיכות לצירוף בדגם שם עצם + שם תואר.
- לבדוק את הבנת הנקרא.
- לבדוק יכולת מיזוג טקסטים.
- לבדוק הבחנה סוגתית (ז'אנרית).

תיאור כללי

משימה זו קשורה במקצוע גיאוגרפיה. שני הטקסטים שמוצגים בה עוסקים בנושא עיר.

בחלק הראשון של המשימה נבדקים כישורי טרום-קריאה באספקט התוכני ובאספקט הלשוני. בחלק השני של המשימה נבדקות היכולות: הבנה, מיזוג מידע והבחנה סוגתית (ז'אנרית) בעקבות קריאת שני טקסטים: טקסט לימודי-מידעי, העוסק בשימושי קרקע עירוניים, וטקסט אישי-עיתונאי, העוסק בגורמי המשיכה של העיר.

המשימה פותחה על-פי רעיון של מומחית בתחום הגיאוגרפיה והוראתה, ובשיתוף עמה.

ידע נדרש: המשימה דורשת הבחנה בין צירוף סמיכות לצירוף של שם עצם + שם תואר; ניסיון במיזוג טקסטים, הבחנה בין טקסט עיוני לבין טקסט אישי.

מבנה המשימה

זמן	מקום	פעילויות	
15 דקות	כיתה	מיון והכללה של מושגים בנושא עיר לשון: הבחנה בין צירוף סמיכות (ש"ע + ש"ע) לצירוף שם עצם + שם תואר	חלק א
30 דקות	כיתה	קריאה, הבנה ומיזוג של שני טקסטים בנושא עיר, תוך הבחנה סוגתית ביניהם	חלק ב

חלק א: פסיפס רעיונות על עיר

חלק א כולו משמש כפעילות טרום-קריאה בהיבטים שונים, כפי שיפורט בהמשך.

עיר - מתפזרת לטקסט

א. א. בחרו מושגים אחדים, וצרו מהם שתי קבוצות נפרדות...

מטרה

לבחון כושרי מיון והכללה.

הערה

פריט זה היא לביצוע בלבד, ללא הערכה. התלמיד צריך ליצור מפה מושגית קטנה (2-4 מושגים) לנושא נתון "עיר", מתוך מבחר של כ-20 מושגים. התלמיד יכול להוסיף מושגים משלו למפה המושגית.

א. ב. בחרו אחת משתי הקבוצות שיצרתם... הסבירו בקצרה את הקשר בין המושגים...

01

מטרות

לבחון כושרי מיון והכללה ולבדוק יכולת הסבר שלהן.

הערה

התלמיד צריך לבטא את הידע שלו על עיר בצורת מיון, הכללה וארגון של מושגים. ההערכה לפעילות זו היא על ההסבר שניתן בקשר להכללה ולמיון שנעשו.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 ניכרת בולטות בכושר הכללה (בקביעת קטגוריה ובניסוחה).

- גינות ציבוריות, בתי קפה, מבני ציבור, ספרייה, מתנ"ס - קבוצה של מבנים ומקומות המשמשים את הציבור ושייכים לכלל האזרחים של אותו אזור.
- חיברתי את המושגים "גן ציבורי", "מגרשי ספורט" ו"מתנ"ס". הסיבה: שלושתם הם מקומות בהם יש פעילויות של בני נוער.
- בתי קפה, מסעדות, מרכז מסחרי, מרכז קניות. בחרתי במושגים אלה משום שכולם קשורים ב"כ למקום אחד. תחת גג אחד - הקניון.

רמה 3 יש ליקוי כלשהו (לוגי, או בניסוח) בהתאמה בין הכללה לפירוט שלה.

רמה 2 יש ליקויים רבים בהתאמה בין הכללה לפירוט שלה ובניסוח (הכללה רחבה מדי או בלתי מדויקת).

- בתי קפה, בתי קולנוע, מסעדות ופעילויות נופש. כולן נמצאות באזור אחד, ובשבילי זה פעילויות נופש וביילוי.
- מקומות תעסוקה, מרכז מסחרי, בתי קולנוע ומרכז קניות. לכולם משותף דברים שאפשר לקנות או דברים שעושים בזמן הפנוי.

רמה 1 אין הכללה, או יש אמירה טאוטולוגית.

- מרכז מסחרי ומרכז קניות קשורים מבחינת המשמעות.

1. ג. אחד התלמידים הציע את הקבוצה... מהו המכנה המשותף למושגים...**הערה**

התלמיד צריך לקבוע את המכנה המשותף של קבוצת המושגים הנתונה. אחת האפשרויות היא: "מבני ציבור". עם זאת, גם תשובות אחרות, מנומקות, יתקבלו כנכונות.

מחון (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 צוין המכנה המשותף הנדרש (מבני ציבור שנועדו לכלל אזרחי העיר). התשובה כוללת את אחד המושגים האלה: מבני ציבור, מוסדות ציבור, שירות לאזרח / לקהילה / לציבור.

■ אלה הם מבני ציבור המשרתים את הקהילה בעיר.

■ כולם מקומות ציבוריים ועירוניים שמשרתים את אזרחי העיר.

רמה 3 צוין המכנה המשותף הנדרש (מבני ציבור שנועדו לכלל אזרחי העיר); קיים ליקוי בניסוח.

■ כולם דברים שיש בכל עיר, והיא לא חולקת אותם עם ערים אחרות.

רמה 2 המכנה המשותף שצוין אינו רלוונטי לנושא הנדון - מהות המושג "עיר".

רמה 1 המכנה המשותף שצוין רחב מאוד או מעורפל.

■ כל המושגים האלה קשורים לדברים ולמקומות עירוניים שבעיר.

■ אולי כי על הבריכות העירוניות אזוראי בניין העירייה.

עיר: פסיפס של צירופי לשון**2. דף העיגולים התגלגל גם לידי המורה ללשון... היא יצרה שתי קבוצות א. הסבירו מהו ההבדל בין קבוצה א לקבוצה ב. ב. השלימו את...****מטרה**

לבחון יכולת הבחנה בין צירוף סמיכות לצירוף שם עצם + שם תואר.

הערות

- הטקסט משופע בצירופים לשוניים, והעיסוק בהם הוא חלק אינטגרלי מלמידת הטקסט. ההבחנה הלשונית בין סוגי צירופים שונים, והמודעות להבחנה זו, עשויות לסייע בהבנה מדויקת יותר של הטקסט.

- אם החומר נלמד בכיתה, תדורג ברמה 4 תשובה שיש בה הבחנה מדויקת והיא מנוסחת במונחים הלשוניים המתאימים. אם החומר לא נלמד בכיתה, ידורג ברמה 4 תשובות שיש בהן הבחנה לשונית בין סוגי צירופים ושימוש בקריטריון דקדוקי (גם אם ניסוחו בעייתי).

מחון

רמה 4 יש ביטוי מיטבי להבחנה הלשונית: ההבחנה נכונה ומנוסחת במונחים לשוניים מתאימים והדוגמה הולמת.

תשובה אפשרית:

קבוצה א מכילה צירופי סמיכות (שם עצם + שם עצם). קבוצה ב מכילה צירופים בדגם שם עצם + שם תואר. התכונות הדקדוקיות שמבחינות בין קבוצה א לקבוצה ב הן: א. הֶתְאָם במין ובמספר, ב. ההפרדה בין שני האיברים באמצעות מילת הקישור "של" אינה פוגעת במשמעות הצירוף.

- רמה 3** ההבחנה הלשונית נכונה והדוגמה הולמת, אך יש ליקוי כלשהו בניסוח ההבחנה הלשונית.
- רמה 2** ההבחנה הלשונית מעורפלת.
- רמה 1** ההבחנה אינה לשונית. לא ברור למה מתייחסת הדוגמה.

חלק ב: עיר בהיבטים שונים

הסבר כללי

חלק זה עוסק בטקסטים משני סוגים: טקסט עיוני וטקסט אישי. הטקסט העיוני (א) לקוח מספר לימוד; הטקסט האישי (ב) לקוח מכתב עת. התלמידים נשאלים על כל טקסט בנפרד וגם על מידע הממוזג משני הטקסטים גם יחד.

שימושי קרקע עירוניים

**1. חברת בנייה משווקת אתר בנייה... סמנו $\sqrt{\quad}$... לשימושי קרקע עירוניים...
ו-X ... לעניינים אחרים.**

04

מטרה

לבדוק את היכולות: הכללה, יישום וסינון של מידע הקשור לשימושי קרקע עירוניים.

הערה

השאלה בסעיף זה קושרת את המידע שבטקסט א לצרכנות נבונה. המידע שנלמד מן הטקסט עוסק בתכונות של אתר הקשורות במדיניות שימושי הקרקע של הרשות המקומית שהוא שייך אליה.

יש לסמן $\sqrt{\quad}$ בצד השאלות 1, 3, 4, 6, 8, 11.

יש לסמן X בצד השאלות 2, 5, 7, 9, 10.

מחווון

רמה 4 כל הסימונים נכונים.

רמה 3 רוב הסימונים נכונים.

רמה 2 חלק קטן מן הסימונים נכונים.

רמה 1 אין סימון נכון.

יש להוסיף לתלמיד נקודה (רמה 3 ומטה) אם ההתלבטות שציין משקפת הבנה כלשהי של סוגיית שימושי הקרקע.

גורמי המשיכה של העיר

2. א. מהכללה לפירוט - לפניכם חמש הכללות. פרטו אותן על-פי הטקסט.

05

מטרה

לבדוק הבנת טקסט נתון באמצעות הפירוט לפרטים של נושאים שנידלו מתוך הטקסט.

מחון (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** מפורטות במדויק ארבע הכללות על-פי הטקסט.
- תרבות - בית אופרה, תיאטראות, קולנוע. / עשרים תיאטראות פרטיות - לא אכיר את כל התושבים, או את רובם, או אף אחד. / שתמיד אפשר יהיה לברוח כשמתחשק.
 - מסתורין - אכיר את המקום בעל-פה, אבל תמיד אגלה בו עוד פינות נשכחות.
 - חיי לילה - בתי קפה, פאבים, מסעדות, חנות ספרים שאינה נסגרת לפני חצות. / מכבסה הפועלת בלילה/ רכבת ומוניות נון-סטופ.
- רמה 3** מפורטות במדויק שלוש הכללות על-פי הטקסט.
- רמה 2** מפורטות במדויק שתי הכללות על-פי הטקסט.
- תרבות - אופרה, תיאטרון, קולנוע.
 - פרטיות - חנות ספרים/ שירותי שליחים בלי הפסקה מסתורין - אנשים מסתוריים
 - חיי לילה - מכבסה הפועלת בלילה, פאב.
- רמה 1** מפורטות במדויק רק הכללה אחת על-פי הטקסט.

2. ב. פעילויות במרחב העירוני - אילו פעילויות טקסט ב מדגיש במיוחד?

06

מטרה

לבדוק יכולת מיזוג מידע משני טקסטים.

הערה

השאלה דורשת מיזוג של שני הטקסטים. בתשובתם, התלמידים צריכים להתייחס לפעילויות העירוניות בלבד שמוזכרות בטקסט א, בפסקה השנייה. פעילויות אלה יהיו הנושאים הכלליים של הפעילויות המפורטות בקטע שלקוח מתוך הכתבה (פעילויות של בילוי, קניות ותרבות).

מחון (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** מצוינים כל סוגי הפעילויות העירוניות שהטקסט מדגיש.
- פעילויות בילוי (במסעדות, פאבים, בתי קפה וכו'), פעילויות תרבות (באופרה, תיאטרון, בית קולנוע), וקניות.
- רמה 3** מצוינים רק חלק מסוגי הפעילויות שהטקסט מדגיש, לעתים תוך הוספה של פעילויות אחרות.
- בטקסט ב מפורטות הפעילויות שעושים במרכזי הקניות: מסחר, בילויים, אוכל.
- רמה 2** מצוין סוג פעילות אחד בלבד שהטקסט מדגיש, לעתים תוך התמקדות בפרטים שיש בטקסט, ללא הכללה.
- טקסט ב מפרט על הסופרמרקט במיוחד, ועל מה שניתן למצוא בו. הוא מפרט על דרכי הבילוי שיש בעיר.
 - הפעילות המפורטת במיוחד היא בילוי.
 - פעילויות תרבות.

- רמה 1** מצויינים פרטים מטקסט ב ולא נעשית הכללה שלהם לפי טקסט א.
- פעילויות לילה ועל מה שיש בסופרמרקט.
 - הפעילויות הן: חנות ספרים שאינה נסגרת לפני חצות, רכבות ומוניות נון סטופ, עשרה בתי קולנוע, לפחות בית אופרה אחד.
 - את החיים, את המסתורין. יש לו עיסוקים כל שעות היממה, כגון מסעדות, בתי קפה, קולנוע, סופרמרקטים וכו'.
- הערה:** תשובה המתייחסת לשירותי שליחים או לתחבורה ללא הפסקה אינה לעניין, כיוון שפעילויות עירוניות אלה אינן מפורטות בטקסט א. שירותי שליחים קשורים לקניות ולמסחר, ושירות תחבורה אינו סוג של פעילות כלל, אלא סוג של שירות לציבור.

2. ג. ציינו לכחות שתי תכונות האופייניות לטקסט לימודי, שמצאתם בטקסט א... ציינו לכחות שתי תכונות האופייניות לטקסט אישי, שמצאתם בטקסט ב.

07

מטרה

לבדוק יכולת של הבחנה סוגתית בין טקסטים.

מחון (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** ניכרת בולטות בהבחנה הסוגתית. מצוינות שתי תכונות המאפיינות כל אחת מן הסוגות, תוך התבססות על הטקסטים.
- טקסט א - ענייני, עובדתי. נותן מידע. טקסט ב - דעות אישיות. טקסט פיקנטי.
 - טקסט א הוא טקסט לימודי, מפני שמציינים בו עובדות בדוקות, הוא כתוב בצורה של הסבר, מנקודת המבט של כולם.
 - טקסט ב הוא מנקודת מבט אישית, ולא מובאות עובדות אלא דעות ומחשבות. הוא כתוב ברצף, (לא מחולק כמו טקסט א)
- הערה:** ניכרת כאן יכולת טובה של הבחנה ז'אנרית, גם אם הניסוח מעורפל או לא מדויק. הטקסט הלימודי מאופיין כאן על-ידי התוכן (עובדות), המטרה (הסבר) ונקודת המבט (ניטרלית). הטקסט האישי מאופיין על-ידי נקודת המבט (אישית), התוכן (דעות ומחשבות) והצורה/ המבנה (רצף אסוציאטיבי, ללא קיטוע לפסקות/ רעיונות).

- רמה 3** התשובה אינה מלאה. קיימת הבחנה סוגתית, אך מצוינות פחות תכונות מן הנדרש.
- בטקסט א כתבו על העיר מנק' מבט ניטרלית ועובדתית. ללא דעה. הסבירו ולימדו על העיר.
 - טקסט א מפורט יותר ומחולק טוב יותר. טקסט ב הוא טקסט יצירתי.

- רמה 2** התשובה מצומצמת. ההבחנה הסוגתית מוסברת על-ידי תכונה אחת.
- בטקסט א - יותר מסבירים מה זה עיר ולמה היא משמשת. בטקסט ב - יותר מדברים מתי כל דבר פתוח ומתי אפשר ללכת למקום זה.

- רמה 1** אין התייחסות לתכונות סוגתיות.
- טקסט א - טקסט ענייני. לכל אזור בעיר יש אופי משלו, אך ברוב האזורים יש עירוב של שימושי קרקע.
 - טקסט ב - אישי: שכל הזמן יפתיעו אותי, וכולם ייראו לי כל יום חדשים ומלאי פוטנציאל.
- הערה:** הכותבת אינה מציינת תכונות אלא מציגה רק פריטי תוכן. הפריטים אמנם לעניין ומייצגים, אבל אין ביטוי להכללות, כפי שנדרש בשאלה.